

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В.М.КОРЕЦЬКОГО

На правах рукопису

БЕЛЬТРАН САУСЕДО МАРТІН

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИХ ФЕДЕРАЦІЙ
(Аргентини, Бразилії, Венесуели і Мексики)

Спеціальність 12.00.02 — державне право і управління;
державне будівництво;
адміністративне право;
фінансове право

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

КИЇВ - 1995

342
347

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00388048 (V)

АВ-22.310

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В.М.КОРЕЦЬКОГО

На правах рукопису

БЕЛЬТРАН САУСЕДО МАРТІН

КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ ЗАКОНОДАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИХ ФЕДЕРАЦІЙ
(Аргентині, Бразилії, Венесуелі і Мексиці)

Спеціальність 12.00.02 — державне право і управління;
державне будівництво;
адміністративне право;
фінансове право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Ав 32.316

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі порівняльного правознавства Інституту міжнародних відносин Київського університету ім.Тараса Шевченка

Науковий керівник — кандидат юридичних наук, професор
МАРТИНЕНКО ПЕТРО ФЕДОРОВИЧ

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
ТИХОНОВА ЄВГЕНІЯ АНТОНІВНА

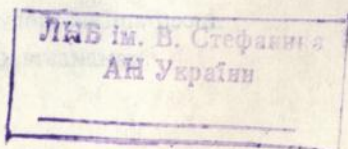
кандидат юридичних наук, доцент
КАМПО ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ

Провідна організація — Українська академія внутрішніх справ

Захист відбудеться 16 червня 1995 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 016.29.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук в Інституті держави і права ім.В.М.Корецького Національної академії наук України за адресою: 252001, м.Київ, вул.Трьохсвятительська, 4.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці інституту

Автореферат розіслано 7 травня 1995 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Усенко І.Б.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і ступінь дослідженості тематики дисертації.

Здійснення законодавчої діяльності всіх державних органів на основі і в рамках чинної Конституції є необхідною умовою побудови демократичної правної держави в будь-якій країні. Без дотримання цієї умови неможливі не тільки налагодження певного порядку у самій державі та реалізація функцій держави перед суспільством, але й забезпечення поваги до особистих свобод, дотримання прав людини. Це зумовлює важливе наукове і практичне значення теми, дослідження якої на матеріалах внутрішньо суперечливих і динамічних систем федеративних держав Латинської Америки набуває додаткової актуальності.

У дисертації основна увага зосереджена на більш відомому для її автора правничому досвіді латиноамериканських федерацій — Республіки Аргентини, Федеративної республіки Бразилії, Республіки Венесуели і Сполучених Штатів Мексики. Ці держави разом охоплюють дві третини території і населення Латинської Америки. В них через їхній федеративний устрій конституційне регулювання законодавчої діяльності має більш чітко виражені ознаки системності і практичної доцільності, оскільки стосується питання забезпечення внутрішньополітичної стабільності, боротьби з місцевим партикуляризмом і політичним регіоналізмом. Науковий розгляд цих конституційних питань виходить за межі власне Латинської Америки і набуває певного практичного значення для всіх нових незалежних держав (в тому числі України), які на шляху свого державно-правового розвитку зустрічаються з аналогічними проблемами.

Всі чотири названі федерації Латинської Америки що розглядаються, мають загальні типологічні ознаки: вони — президентські республіки з “жорсткою” системою розподілу влад; вони — складні держави, що базуються на єдиній концепції федералізму і однаковому механізмі її реалізації; вони — держави, що ґрунтуються на вихідних засадах демократичного конституціоналізму, верховенства писаних конституцій, обмеженого урядування як засобу гарантування громадянських прав.

Федерації Латинської Америки дуже схожі і в доктрині конституційного права, яка суттєво впливає на формування конституційних засад законодавства. Незважаючи на численні запозичення з теорії і практики конституційного будівництва США (інститут президентської влади, механізм стримань і противаг, двопалатний конгрес та ін.), доктрина конституційного права країн Латинської Америки тривалий час розвивалась як маргінальна ланка іспанської і португальської систем романо-германського права. В ній відзначаються сильні впливи позитивістської юриспруденції, а в період між світовими війнами — нормативістської теорії Ганса Кельзена.

Ці подібності не означають, однак, якоїсь тотожності зазначених держав у питаннях організації і проведення їх законодавчої діяльності за допомогою і в межах чинних в них Конституцій. Конституційне регулювання законодавчої діяльності в цих державах на рівні її основ має як загальні, так і національно-специфічні риси, порівняльне дослідження яких здатне виявити загально-прийнятну в цих державах конституційну практику, домінуючі в ній тенденції.

В українській і колишній радянській правничій літературі досліджувана тема ще не була предметом окремого наукового розгляду. Роботи Г.В.Александренка, В.С.Чиркіна, А.Г.Орлова, О.О.Тихонова, С.В.Рябова, А.Ф.Шульговської, Л.М.Ентіна торкалися лише окремих порівняльних аспектів латиноамериканського федералізму, політичних систем, політичних режимів. А у працях О.А.Жидкова, М.М.Разумовича, А.І.Калініна, П.Н.Галанзи розглядалися питання політико-правового розвитку окремих латиноамериканських федерацій без відповідного порівняльного аналізу.

У цій роботі основна увага акцентується на порівняльному дослідженні власне конституційно-правного підґрунтя, чинних конституційних основ організації і здійснення законодавчої діяльності в латиноамериканських федераціях.

Мета і основні завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є порівняльний аналіз нормативного регулювання законодавчої діяльності у латиноамериканських федераціях як на рівні їх Конституцій, так і в аспекті фактичних політичних умов і тенденцій його реалізації, його доктринального конституційно-правового забезпечення; виявлення в цьому регулюванні загальних домінуючих тенденцій і специфічних рис. На цій основі — розгляд деяких загальних положень латиноамериканського конституціоналізму.

У дисертації зосереджено увагу на виконанні наступних завдань:

- дослідженні федеральних Конституцій як установчих актів і основних законів прямої дії федерацій;
- аналізу федеральних Конституцій як матеріальної основи законодавства федерацій;
- розгляду дії федеральних Конституцій щодо імплементації на території федерацій норм загального міжнародного права і міжнародного договору як джерела національного права.

Методологічні та науково-теоретичні основи дисертації. При вивченні матеріалів і проведенні дослідження автор керувався методологією порівняльного правознавства. У процесі праці над темою використовувались також формально-юридичний, історичний та інші методи дослідження.

У роботі використані загальнотеоретичні та спеціальні праці українських та радянських дослідників, присвячені проблемам конституціоналізму, міжна-

родного права, розвитку латиноамериканських політичних режимів і систем Г.В.Александренка, В.Г.Буткевича, В.Н. Денисова, П.Ф.Мартиненка, В.М.Кампа, М.О.Нуделя, В.С.Чиркіна, А.Г.Орлова, О.О. Тихонова, Е.А. Тихонової, С.В.Рябова, Л.М.Ентіна, В.О.Туманова та інших. Суттєве значення для розроблення окремих положень дослідження мали праці західних вчених Г.Азаріті, М.Батталіні, Ж.Бюрдо, Ж.Веделя, П.Девольве, М.Дюверже, М.Каппелеті, Г.Кельзена, К.Левенштейна, а також латиноамериканських конституціоналістів І.Бургоа, К.Віямонте, К.А.Гарсія, Х.М.Гарсія Лагуардія, Х.Карпісо, М. де ла Мадрид, Р. де Піна, К.Сепульведа, Р.Тамайо та інших.

У дисертації широко використано конституційне законодавство латиноамериканських федерацій, їх міжнародно-договірну практику, законодавство і практика деяких інших держав.

Теоретичне і практичне значення дисертації. Положення і висновки дисертації дають можливість, з одного боку, глибше зрозуміти особливості конституційної організації законодавчої діяльності держав Латинської Америки, з другого, використати ці знання і досвід як в підтриманні і розвитку міжнародних стосунків з цими державами, так і для з'ясування можливостей використання їх досвіду в удосконаленні конституційних основ законодавчої діяльності в Україні.

Зокрема, можна виділити такі сфери застосування результатів дисертації :

- науково-дослідну (у процесі подальшого вивчення політико-правного розвитку регіону Латинської Америки);
- правотворчу (удосконалення законодавчої системи України в процесі формування демократичної правної держави);
- правозастосовчу (у процесі діяльності Міністерства Закордонних справ, інших органів зовнішніх стосунків України);
- навчальну (у процесі викладання нормативних курсів “Порівняльне конституційне право”, “Порівняльне адміністративне право”; спецкурсів “Політичні системи Латинської Америки”, “Правничі системи сучасності”, у процесі підготовки та навчання кадрів юристів, працівників дипломатичних служб);
- інформаційно-аналітичну (у роботі закладів, пов'язаних з вивченням процесів, що відбуваються у Латинській Америці).

Наукова новизна дисертації. В дисертації вперше в Україні досліджена ступінь юридичної “пов'язаності” великих держав Латинської Америки у здійсненні їх законодавчих і міжнародно-договірних функцій з нормами чинних у них Конституцій, виявлений процес конституційного впливу на ці функції, розкрита внутрішня суперечність і логічна незавершеність цього процесу в умовах латиноамериканських федерацій.

До наукового обігу вводиться комплекс конституційних і законодавчих актів великих латиноамериканських держав, їх дипломатичних документів, аналізується практика судової охорони конституційності і законності.

Наукові положення і висновки дисертації, що виносяться на захист. На захист виносяться такі наукові положення і висновки дисертації:

— прийняття в латиноамериканських країнах федеральної конституції безпосередньо суверенним народом як акта установчої влади, виносить її за межі поточного законодавства протиставляє цьому законодавству як джерело фундаментальних норм прямої дії, що юридично визначають його зміст і форму;

— дія федеральної конституції як матеріальної основи законодавства спричинює пряму конституційну детермінацію основних прав і свобод громадян, їх основних обов'язків, основних напрямків державної політики, а також зміст загальних принципів права;

— дія федеральної конституції як формальної основи законодавства спричинює пряму конституційну детермінацію розмежування законодавчих повноважень в федеральних державах, встановлення порядку прийняття найбільш важливих законодавчих актів; прийняття власне закону повсюдно є виключним повноваженням парламенту (конгресу), але зростання нормотворчих повноважень президентської адміністрації є домінуючою тенденцією;

— федеральні конституції прямо (Аргентина, Мексика) чи непрямо (Венесуела, Бразилія) вказують на міжнародний договір як на одне із джерел національного права, але повсюдно рішення питань конституційності міжнародних договорів — повноваження не суду, а законодавчого органу — конгресу.

Апробація, публікація та впровадження результатів дисертації. Дисертація обговорювалась на засіданні кафедри порівняльного правознавства Інституту міжнародних відносин Київського університету ім. Тараса Шевченка. Її основні положення були викладені в двох депонованих рукописах та в виступах на наукових конференціях.

Особистим внеском дисертанта у розроблення наукових результатів, що виносяться на захист є, у першу чергу, здійснення аналізу ряду конституційних і законодавчих актів латиноамериканських федеративних держав та узагальнення результатів наукових досліджень представників української, колишньої радянської, західноєвропейської та латиноамериканської правової доктрини.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і заключення. Загальний обсяг роботи — 155 стор.

З М І С Т Р О Б О Т И

У вступі обґрунтовується актуальність і ступінь дослідженості теми дисертації, формулюється її мета і завдання, визначаються методологічні основи, наукова новизна, теоретична і практична значимість дисертації, наводяться відомості про апробацію, публікацію та впровадження її результатів.

Перший розділ — “Конституція — юридична основа законодавства у латиноамериканських федераціях” — присвячено визначенню місця і значення Конституції в законодавчих системах Аргентини, Бразилії, Венесуели і Мексики.

Насамперед аналізується юридична природа федеральних конституцій як актів установчої влади, що в цих країнах здійснюється безпосередньо народом. Чинні Конституції підтверджують історичний факт досягнення національної незалежності країн і визначають їх як федеративні держави, суверенитет в яких належить федерації в цілому. У феномені латиноамериканського федералізму ми маємо не “союзну державу” в європейському розумінні, а лише політичну децентралізацію держави. Члени латиноамериканських федерацій (“штати”, “провінції”) не є юридично “державами”, вони — “території” з правами політичної автономії.

Правна доктрина і практика латиноамериканських федерацій, підкреслюючи винятковий характер Конституції, оперує двома концепціями: концепцією конституючої (установчої) влади і концепцією конституційованої (установленої) влади. Прийняття Конституції є прерогативою саме конституючої влади, яка реалізується безпосередньо народом. За словами Президента Мексики, народ є “єдиним і виключним носієм конституючої функції, яку він реалізує з метою політико-правного оформлення національного співтовариства у вигляді держави, встановлення її структури, регулювання організації і функціонування її публічних влад”. З досягненням цієї мети конституюча функція вичерпує себе. Навпаки, “публічні влади, таким чином встановлені, наділяються повноваженнями у відповідності з основоположними політичними рішеннями, прийнятими конституючою владою і закріпленими у формі Конституції”.

Повноваження конституючої влади розглядаються як такі, що є необмеженими, оскільки не існує жодної норми позитивного права, яка регламентувала б її організацію і діяльність. Ця влада цілком вільна у визначенні конституційної організації держави. На відміну від конституційованої влади, функції і повноваження конституційованих влад (законодавчої, виконавчої і судової) є юридично обмеженими, оскільки межі їх реалізації встановлені у Конституції.

Всі чинні федеральні Конституції Латинської Америки мають нормативну природу і пряму дію. Підкреслюється, що пряма дія федеральних Конституцій не зводиться лише до питання про пряме використання її норм у правозастосовчій судовій діяльності. Зведення проблеми до цього положення є характерним для англоамериканської практики, яка традиційно сприймає право переважно як засіб вирішення соціальних конфліктів. Такий підхід, будучи не виправданим для розуміння сутності права в цілому, не виправданий і тоді, коли переноситься на інтерпретацію Конституції. Безперечно, що у будь-якій Конституції, у тому числі і в Конституціях латиноамериканських федерацій, є чимало нормативних положень, спрямованих не на вирішення можливих конфліктів, охорони прав і т.ін., а пов'язаних з проблемами зовсім іншого плану, наприклад, з вирішенням організаційних питань державних інститутів.

Отже, критерієм ефективності дії федеральних Конституцій в Латинській Америці є не стільки масштаби безпосереднього використання її норм у правозастосовчій діяльності судових органів (хоч цей фактор неможливо скидати з рахунку), скільки реальна відповідність всіх чинних елементів законодавства цих держав конституційним нормам. Всі федеральні Конституції, які втілюють установчу владу народу, закріплюються в цілому як нормативні акти прямої дії. Федеральним Конституціям мають відповідати всі юридичні джерела права латиноамериканських федерацій. Нині існуючі в цих державах система джерел права в основі сформувались під визначальним впливом правничих традицій колишніх метрополій (Іспанії, Португалії) — представників романо-германського кодифікованого права, яке бере свій початок у римському праві.

У законодавчих системах латиноамериканських федерацій діє принцип конституційного верховенства, згідно з яким всі нормативні акти, незалежно від їх зовнішньої форми, в яких відображається об'єктивне право цих держав, мають відповідати чинній Конституції. У цих державах, таким чином, Конституція винесена за рамки поточної нормотворчої діяльності їх органів — законодавства, у широкому розумінні слова, протиставлена цьому законодавству і служить масштабом його юридичної оцінки. Відображаючи цей стан речей, всі федеральні Конституції закріплюють вимогу конституційності законодавчої діяльності, згідно з якою, всі законодавчі акти, в широкому розумінні слова, незалежно від того, хто їх приймає, мають відповідати Конституції.

Цей аспект конституційної практики латиноамериканських федерацій має своїм наслідком визнання необхідності встановлення відповідного контролю за дотриманням конституційності законодавчих актів з метою "охорони Конституції", забезпечення її верховенства у системі джерел національного права. Досвід підказує, що запровадження судового конституційного контролю тісно

пов'язане з прийнятою концепцією парламенту. Якщо визнається його верховенство в державі, то виключається можливість утворення позапарламентського органу, який здійснював конституційну юрисдикцію щодо законодавства і тим самим контролював би законодавчу діяльність самого парламенту. І, навпаки, якщо становище парламенту в державі обмежується системою розподілу влад, як один із засобів цього обмеження використовується також судовий конституційний контроль. У латиноамериканських федераціях прийнята "жорстка" система розподілу влад. Верховенство Конституції у праві федерацій підкреслюється (з більшою чи меншою досконалістю) встановленням гарантій конституційності законодавчих актів. В Аргентині, Бразилії і Мексиці перевірку конституційності законодавчих актів, у тому числі і власне законів, здійснюють всі суди, починаючи з нижчих і кінчаючи найвищими. У Венесуелі перевірку конституційності власне законів здійснює виключно Верховний суд Венесуели. Конституційна юрисдикція в латиноамериканських федераціях здійснюється у формі двох специфічних моделей: мексиканської "ампаро" і бразильської "мандато де сегуранса".

Таким чином, Конституції латиноамериканських федерацій, які безпосередньо спираються на суверенітет народу і як акти його установчої влади, виведені за рамки поточного законодавства, містять в собі фундаментальні норми права, тобто цілком певний і найбільш авторитетний масштаб поведінки, звернений до суб'єктів законодавчої діяльності у державі. Законодавство в широкому сенсі слова здійснюється у діяльності конкретного державного органу і конкретизується у певному документі — юридичному нормативному акті. Законодавчий акт — це, та ким чином, правотворче рішення, що має законодавчу природу. Об'єктивні витоки законодавства у нормотворчості латиноамериканських федерацій виявляються суб'єктивно, через правну по літику держави, основи якої закріплюються у федеральній Конституції. Оскільки, як відомо, нормотворчість існує у двох основних формах — законодавства і практики — її зв'язок з федеральною Конституцією у латиноамериканських державах має суттєву відмінність. Практика, як форма творення права, в федеральних Конституціях свого самостійного відображення не має і на конституційному рівні наче б і не існує. Домінуючою формою нормотворчості у Конституціях латиноамериканських федерацій виступає саме законодавство.

Отже, взаємозв'язок Конституції і нормотворчості у латиноамериканських федераціях виступає як взаємозв'язок Конституцій і законодавчої діяльності цих держав. При цьому законодавство, як об'єкт конституційної дії, у цих країнах в їх Конституціях текстуально сприймається в широкому сенсі цього слова відповідно до відомого широко на Заході розуміння закону у матеріальному сенсі поняття закону *Lato sensu*, який включає і підзаконні нормативні акти, в тому числі ратифіковані договори. У своїй регулятивній

дії щодо законодавства в такому широкому розумінні Конституції латиноамериканських федерацій, по-перше, охоплюють не всі, а лише найбільш важливі для федерації питання законодавства; по-друге, розбірно діють на законодавство у сфері внутрідержавного права і у сфері міжнародного договору.

У другому розділі — “Конституційна детермінація законодавства латиноамериканських федерацій” розкривається дія федеральних Конституцій як матеріальної і формальної основи законодавства федерацій. Значення федеральних Конституцій як матеріальної основи законодавства латиноамериканських федерацій виявляється в конституційній детермінації матеріального змісту норм права федерацій, незалежно від того, в яких конкретно законодавчих актах вони виражаються і закріплюються. У федеральних Конституціях знаходимо вихідні положення, які визначають матеріальні норми різних галузей права федерацій. Така конституційна детермінація визначає юридичні можливості, нормативні межі змісту матеріального права і в процесі поточного законодавства, в тому числі у розробленні і прийнятті законодавчих актів. В такому порядку конституційно визначається заборона рабства, рівність громадян перед законом, принципи власності у межах національної території, принципи взаємності в економічних стосунках з іноземними державами, принципи комерційної та банківсько-фінансової діяльності, норми і принципи, що втілюють державну політику в інших сферах.

До числа конституційних принципів матеріального права в латиноамериканських федераціях тісно приєднується велика група конституційних норм про права і свободи індивідів (громадян, чужинців), їх об'єднань. Як і в США, у латиноамериканських федераціях основні права і свободи громадян винесені за межі поточного законодавства і як “конституційні” протиставлені йому. Поточне законодавство будь-якого рівня має не тільки враховувати конституційні права як юридичний факт, але й дотримуватись його, уникаючи формулювань і положень, які привели б до обмежень чи ліквідації конституційно гарантованої особистої свободи. Такі конституційні норми про громадянські права і свободи у латиноамериканських федераціях розглядаються як категорія “верховного права” країни. Їх мають обов'язково поважати і дотримуватися у законодавчій діяльності як федеральних органів (федерального Конгресу, Президента), так і органів штатів (провінцій) та місцевого самоврядування. Проте судовий захист верховенства таких конституційних прав не у всіх федераціях є ефективним.

Поряд і на доповнення до детермінуючої дії федеральних Конституцій орієнтаційний вплив на норми матеріального права латиноамериканських федерацій вчиняють основні принципи права, які офіційно не закріплені у

тексті Конституції, а виводяться із цього тексту шляхом його судової інтерпретації.

Так, на основі конституційного принципу рівності всіх громадян перед законом, практична юриспруденція федерацій сформулювала ряд “основних принципів права”: рівності перед судом, рівності перед оподаткуванням, рівності перед державною службою і, навіть, рівності у сфері муніципальних повинностей. За своїм становищем у правничій системі федерацій “основні принципи права” прирівнюються до конституційних норм, хоч і не тотожні з ними.

Таким чином, федеральні Конституції в Латинській Америці прямо і безпосередньо закріплюють норми матеріального права, які в якості норм “верховного права” визначають істотні елементи матеріального змісту не тільки чинних норм різних галузей права латиноамериканських федерацій, але й усієї сукупності законопроектних робіт, їх законодавства всіх рівнів.

Поясненню цього феномену допомагає, на нашу думку, відома гіпотеза про те, що конституція — це джерело не тільки конституційного права, але й інших галузей права. Отже, юридичне верховенство Конституції виступає вже не тільки як принцип співставлення конституційних і інших правних норм, але й як вимога щодо законодавця, наділеного, значною свободою дії.

Федеральні Конституції як формальна основа законодавства латиноамериканських федерацій розмежовують законодавчі повноваження між органами цих держав, встановлюють порядок (процедуру) прийняття найбільш важливих законодавчих актів, насамперед власне законів. Відступ від таких процедурних (процесуальних) конституційних норм веде до визнання неконституційності прийнятих законодавчих актів. Цю функцію федеральні Конституції здійснюють по-різному, щодо федеральної системи і щодо розподілу влади.

У латиноамериканській федеральній системі основні законодавчі повноваження зосереджуються у руках самої федерації. Штати (провінції) наділені у сфері законодавства виключно делегованими правами. Коло таких делегованих повноважень у всіх федераціях має тенденцію до звуження. Відповідно до федеральних Конституцій, прийняття власне закону в усіх федераціях є виключною прерогативою законодавчої влади і здійснюється національним парламентом (конгресом). В деяких з Конституцій категорично забороняється делегувати ці повноваження виконавчій владі (Венесуела). Разом з тим, як свідчить практика, повсюдно в латиноамериканських федераціях чітко простежується тенденція до визнання можливості делегувати законодавчі повноваження голові виконавчої влади — Президенту Республіки. Ця тенденція поряд з такими традиційними засобами впливу Президента Республіки на законодавчий процес, як його право вето і законодавчої

ініціативи, сприяють перетворенню голови виконавчої влади фактично в центральну фігуру законодавчого процесу латиноамериканських федерацій. Федеральні Конституції, крім того, передбачають здійснення Президентом Республіки законодавчих функцій в умовах “надзвичайного стану”. Однак, не дивлячись на ці негативні сторони конституційної практики, закон, як провідна форма законодавства латиноамериканських федерацій і виключна прерогатива законодавчої влади, залишається основним джерелом права федерацій.

Певну роль у здійсненні законодавства в латиноамериканських федераціях має і судова влада. Конституційне регулювання статусу зазначеної влади допомагає цієї ролі. Суд наділений правом конституційного контролю. Користуючись цим правом, Верховний суд федерації під приводом невідповідності федеральній Конституції може оголосити недійсним будь-який акт федеральних законодавчої чи виконавчої влади, органів влади і врядування суб'єктів федерації.

Практика здійснення федеральними судами конституційного контролю в Мексиці та Бразилії має свої особливості. У Мексиці запроваджений інститут “ампаро” (наказ про захист). Інститут, подібний мексиканському “ампаро”, існує і в бразильському праві у формі “мандато де сегуранса”. Федеральні суди, в компетенцію яких входить розгляд справ у зв'язку з “ампаро” і “мандато де сегуранса”, спираючись на відповідні конституційні норми, значно розширюють їх зміст шляхом тлумачення. Оцінюючи становище Верховного суду у системі найвищих органів федерації, можна відзначити, що в Аргентині, Бразилії і Мексиці він є більш незалежним від виконавчої і законодавчої влади, ніж у Венесуелі, де судова влада традиційно слабша, ніж виконавча і законодавча.

Правне становище суб'єктів федерації в Аргентині, Бразилії, Венесуелі і Мексиці, система їх державних органів визначаються, з одного боку, федеральними Конституціями, з іншого Конституціями штатів (провінцій). Самі штати і провінції мають свій адміністративно-територіальний поділ з відповідними органами місцевого врядування і самоврядування. У латиноамериканських федераціях простежується тенденція до встановлення в їх Конституціях дуже детального переліку умов, яким штати (провінції) мають відповідати для того, щоб зберегти свій статус “політичної одиниці”. В розвитку взаємовідносин штатів (провінцій) і муніципалітетів явно простежується тенденція до посилення позицій муніципалітетів.

Органами законодавчої влади провінцій (штатів) виступають їх представницькі органи — легіслатури. Їх законодавчі повноваження зводяться, головним чином, до прийняття законів і рішень місцевого значення. В системі органів влади провінцій (штатів). Виняткове місце займає глава виконавчої влади — губернатор, підпорядкований безпосередньо центру. Конституційна

регламентація законодавчої діяльності органів влади провінцій (штатів) обмежується виключно сферою їх повноважень. Нормотворча діяльність муніципальних влад є обмеженою і виключно локальною.

Останній (третій) розділ — “Федеральні Конституції і законодавча імплементація міжнародних договорів” — присвячено розгляду дії федеральних Конституцій щодо законодавчих форм внутрідержавної імплементації норм міжнародних договорів федерацій та інших норм міжнародного права.

Насамперед, розглядається зміст внутрідержавної імплементації норм міжнародного права і її законодавчі форми в латиноамериканських федераціях. Більшість латиноамериканських дослідників розглядає міжнародний договір як одне з джерел внутрішнього права, тобто як закон в широкому (матеріальному) розумінні. Конституційне законодавство латиноамериканських федерацій недвозначно підтверджує цю думку. У зв'язку з конституційним визнанням міжнародного договору як джерела внутрідержавного федерального права постає в рамках нашого дисертаційного дослідження питання: що означає для права федерацій імплементація норм міжнародного права в їх внутрідержавну сферу? Яка роль федеративних конституцій в процесі такої імплементації?

У міжнародно-правній літературі існують різні підходи до визначення поняття “імплементації”. На нашу думку, безперечним є те, що імплементація включає весь процес здійснення норм міжнародного права, у тому числі і законодавчі засоби, за допомогою яких ці норми реалізуються у внутрідержавних стосунках. При чому норми міжнародного права реалізуються не тільки у правових стосунках, але й у сфері правотворчості. Це, насамперед, ті правові норми, які встановлюють заборони загального характеру, виконання яких можливо, як правило, в ході додаткової правотворчості. Крім того, сюди відносяться зобов'язуючі і уповноважуючі міжнародні норми, спрямовані на визначення правового статусу фізичних і юридичних осіб, норми, пов'язані зі здійсненням деяких прав і свобод особи, таких як недоторканість житла, права таємниці листування, тощо. Суть цієї правової проблеми полягає в тому, що з укладанням державами міжнародних договорів, фіксуючих певну сукупність юридичних норм, виникає два види різнопорядкових правових стосунків: з одного боку, правові відносини між суб'єктами міжнародного договору з приводу обумовлених у ньому прав і обов'язків, з іншого — правові стосунки між відповідними органами держав — учасників з приводу внутрідержавної, в тому числі і законодавчої, імплементації взятих міжнародних зобов'язань. Друга категорія стосунків регулюється нормами національного права. Договір у даному випадку виступає лише як юридичний факт, що викликає необхідність внутрідержавної правотворчості. Це питання вирішує сама держава на основі свого суверенітету.

Необхідно підкреслити, що до цього часу в міжнародно — правній доктрині і законодавчій практиці країн Латинської Америки не склалась єдина класифікація способів і форм внутрідержавної законодавчої імплементації норм міжнародного права. Найбільш поширеними їх визначеннями є трансформація, рецепція, інкорпорація, відсилка і ін. Будучи прибічником того, що внутрідержавна законодавча імплементація норм міжнародного права має три основні способи: відсилку, інкорпорацію і адаптацію, належить відзначити і деякі інші, наприклад, рецепцію і ратифікацію. Отже, латиноамериканські федерації, в рамках своєї внутрішньої компетенції, вживають необхідні заходи для приведення в дію своїх міжнародних зобов'язань у сфері внутрідержавних відносин. Ці заходи, як і їх законодавчі форми, обираються в рамках і на основі федеральних Конституцій.

Значення федеральних Конституцій у здійсненні внутрідержавної імплементації норм міжнародного права важко переоцінити. Маючи найвищу юридичну силу, федеральні Конституції надають нормам, що опосередковують зовнішні стосунки латиноамериканських федерацій, якість надійних політико-правних гарантій.

Існує поширена думка, що можливість імплементації норм міжнародного права залежить головним чином від формальної позиції держави щодо співвідношення міжнародного і внутрідержавного права. І, як відомо, існують дві основні концепції з цього приводу: моністична і дуалістична. Латиноамериканська міжнародно-правна доктрина традиційно тяжіє до монізму на основі міжнародного права. Аналізуючи цю доктрину і відповідну практику, дисертант дійшов висновку, що в латиноамериканських федераціях сьогодні нема підстав говорити про примат міжнародного права. В них мова скоріше йде про необхідність імплементації обов'язкових для держави норм міжнародного права. При чому мається на увазі така імплементація, яка відповідає федеральній Конституції і проводиться у відповідності з нею і на її виконання.

Отже, по суті, мова йде про рівність двох систем права — національного і міжнародного — і верховенство федеральної Конституції у сфері національного права. Ось чому у сучасній латиноамериканській доктрині публічного права зростає значення концепції “модернізованого монізму”, що визнає “поміркований” примат міжнародного права. Федеральна Конституція діє як верховний закон федерації і відносно закону, і відносно міжнародного договору. Підзаконність міжнародних договорів у сучасних країнах Латинської Америки не викликає ніяких сумнівів. Міжнародний договір займає в ієрархічній структурі джерел права цих країн більш високе становище, ніж прості закони. Однак, зростання кількості міжурядових угод у “спрощеній формі” у практиці латиноамериканських федерацій висуває нові проблеми щодо гарантій їх конституційності.

В заключній частині дисертації формуються основні висновки дослідження:

— будучи актами установчої влади, постійними і “жорсткими” за процедурою перегляду, федеральні Конституції Аргентини, Бразилії, Венесуели і Мексики винесені за сферу поточного законодавства;

— законодавчі системи латиноамериканських федерацій базуються на розумінні закону в матеріальному сенсі і тому, крім власне законів, містить в собі підзаконні нормативні акти, в тому числі ратифіковані міжнародні договори федерацій;

— дія принципу юридичного верховенства Конституцій латиноамериканських федерацій гарантована запровадженням судового конституційного контролю американського зразка, з окремими відмінностями у Мексиці (інститут “хуісіо де ампаро”) і у Бразилії (інститут “мандато де сегуранса”);

— спираючись на принцип свого верховенства у праві федерацій, федеральні Конституції юридично детермінують законодавство федерацій, діючи при цьому у двох якостях: 1) матеріальної нормативної основи законодавства, визначаючи основний зміст матеріальних норм законодавчих актів безвідносно до їх юридичної норми; 2) формальної нормативної основи законодавства, визначаючи форму законодавчих актів, межі законодавчих повноважень, порядок прийняття важливіших з цих актів;

— здійснюючи роль матеріальної основи законодавства, федеральні Конституції закріплюють загальнодемократичні принципи права і політики федеральних держав, фундаментальні права і свободи громадян, до яких приєднуються і “основні принципи права”, сформовані судовою владою;

— здійснюючи роль формальної основи законодавства, федеральні Конституції закріплюють розмежування законодавчих повноважень між федерацією і її членами — провінціями (штатами) при збереженні повновладдя федерації і між законодавчою і виконавчою владами самої федерації, “терплячи” певні деформації у напрямку фактичного розширення повноважень Президента Республіки;

— федеральні Конституції виконують головну роль і щодо законодавчої імплементації міжнародних договорів федерацій і інших форм міжнародного права.

Основні положення дисертації викладені у таких працях:

1. Конституционная детерминация содержания и формы права латиноамериканских федераций. — 2,0 д.а. — Депонована в Державній науково-технічній бібліотеці України. (№ 21502151 від 1 листопада 1993р.)

2. Конституционная детерминация нормативно-правовых актов местного и регионального самоуправления и участие латиноамериканских федераций в международных договорах. — 1,2 д.а. — Депонована в Державній науково-технічній бібліотеці України (№ 21502151 від 1 листопада 1993 р.)

Martin Beltran Sausedo. Constitutional Principles of Legislative Activities in Latin American Federations (Argentina, Brazil, Venezuela and Mexico). The dissertation (manuscript) for obtaining a scientific degree of the candidate of sciences (Law) on the speciality 12.00.02 — state Law and management, administration Law, financial Law. The V.M.Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kiev, 1995.

Results of complex reseach of constitutional principles of legislative activity in Latin American Federations are maintained. On the basis of comparative law analysis level of “connection” in Latin American Federations is determined.

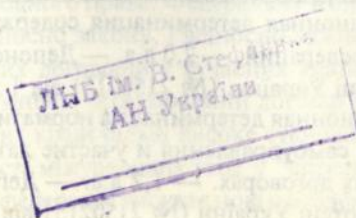
In implementing their legal functions by norms of valid constitutions contradictions, certain logical incomleteness of this processis is shown.

Мартин Бельтран Сауседо. Конституційні основи законодавчої діяльності латиноамериканських федерацій (Аргентини, Бразилії, Венесуели та Мексики). Дисертація (рукопис) на соискание научної ступені кандидата юридических наук по спеціальності 12.00.02 — державне право і управління; державне будівництво; адміністративне право; фінансове право. Інститут державства і права ім.В.М.Корецького НАН України, Київ, 1995г.

Защищаются результаты комплексного исследования конституционных основ законодательной деятельности латиноамериканских федераций.

На основании сравнительно-правового анализа определена степень “связанности” латиноамериканских федераций при осуществлении их законодательных функций нормами действующих в них Конституций, показана противоречивость, определена логическая незавершенность этого процесса.

Ключові слова: конституційне право, законотворчість, федеративні держави, установча влада, Конституції, нормативні акти, імплементація.

200000

AB 32.316

AB 32.316